

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Vooropleiding
Hoger
Beroeps
Onderwijs

HAVO Tijdvak 1
VHBO Tijdvak 2

Inzenden scores

Uiterlijk 27 mei de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school op de daartoe verstrekte optisch leesbare formulieren naar het Cito zenden.

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VWO/HAVO/MAVO/VBO. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de Regeling beoordeling centraal examen vastgesteld (CEVO-94-427 van september 1994) en bekendgemaakt in het Gele Katern van Uitleg, nr. 22a van 28 september 1994.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven en het procesverbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het procesverbaal en de regels voor het bepalen van de cijfers onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.

3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past bij zijn beoordeling de normen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het antwoordmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het antwoordmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het antwoordmodel;

3.4 indien één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het antwoordmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het antwoordmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord;

3.8 indien in het antwoordmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Een fout mag in de uitwerking van een opgave maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het antwoordmodel anders is vermeld.

6 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een toets of in het antwoordmodel bij die toets een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof toets en antwoordmodel juist zijn.
Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO.
Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het antwoordmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

7 Voor deze toets kunnen maximaal 100 scorepunten worden behaald.

Het aantal scorepunten is de som van:

- a. 10 scorepunten vooraf;
- b. het aantal voor de beantwoording toegekende scorepunten;
- c. de extra scorepunten die zijn toegekend op grond van een beslissing van de CEVO.

8 Het cijfer van het centraal examen wordt verkregen door het aantal scorepunten te delen door het getal 10.

3 Vakspecifieke regel

Voor het vak Economie HAVO en VHBO is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van twee punten per opgave.

4 Antwoordmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

Maximumscore 2

- 1 Voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{47,5 - 27,5}{27,5} \times 100\% = 72,73\%$$

Opmerking

Indien anders afgerond ook goed rekenen.

Maximumscore 3

- 2 Voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{12,5}{47,5 + 12,5 + 5} \times 100 \text{ cent} = 19,23 \text{ cent}$$

Opmerking

Indien anders afgerond ook goed rekenen.

Maximumscore 2

- 3 Parallellisatie

Maximumscore 3

- 4 Voorbeeld van een juiste berekening:

Werkgelegenheid voor uitbreiding winkeltijden $20 \times 55 \text{ uur} = 1.100 \text{ uur}$

Werkgelegenheid na uitbreiding winkeltijden $18 \times 70 \text{ uur} = 1.260 \text{ uur}$

Toename van de werkgelegenheid $1.260 - 1.100 = 160 \text{ uur}$

Maximumscore 3

- 5 Voorbeeld van een juiste berekening:

Arbeidsproductiviteit per uur bedroeg voor uitbreiding van de winkeltijden:

$$\frac{f 55.000}{1.100} = f 50,-$$

Arbeidsproductiviteit per uur is na uitbreiding van de winkeltijden gedaald tot:

$$\frac{f 61.600}{1.260} = f 48,89$$

Opgave 2**Maximumscore 3**

- 6 Een toename
Voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat als de bestedingen dalen / minder snel groeien, de verkopen van bedrijven tegenvallen waardoor de voorraden eindproduct toenemen.

Maximumscore 3

- 7 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat door toename van het consumentenvertrouwen de bestedingen (aan duurzame consumptiegoederen) stijgen en de conjunctuur aantrekt en dat opgaande conjunctuur leidt tot toename van de productie waardoor de inkomens (en de aanschaf van duurzame consumptiegoederen) toenemen en het consumentenvertrouwen stijgt

12**Maximumscore 2**

- 8 Gestimuleerd
Voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat een verwachte toename van de prijsstijging er toe leidt dat nu kopen voordeliger is dan het uitstellen van de aankopen.

Maximumscore 2

- 9 Verhoogd
Voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat hogere belastingen via daling van de besteedbare inkomens tot daling van de bestedingen leiden.

Maximumscore 3

- 10 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat een stijging van de rentestand door het aantrekken van buitenlandse beleggingen tot toename van de vraag naar Britse ponden (op de valutamarkt) kan leiden.

Maximumscore 2

- 11 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat de export onderdeel uitmaakt van de totale effectieve vraag / bestedingen.

Opgave 3**Maximumscore 2**

- 12
-
- f 1,-

Maximumscore 3

- 13
-
- Voorbeeld van een juiste berekening:

De totale constante kosten bedragen $250.000 \times f 8,- = f 2.000.000,-$ De gemiddelde constante kosten bij 2.500.000 stuks bedragen $\frac{f 2.000.000}{2.500.000} = f 0,80 \rightarrow$

bij a: f 0,80

De gemiddelde totale kosten bedragen dan $f 0,80 + f 1,- = f 1,80 \rightarrow$ bij b: f 1,8021**Maximumscore 2**

- 14
-
- Voorbeeld van een juist antwoord:

Bij een afzet van 0,5 miljoen en 2 miljoen stuks.

Uit het antwoord moet bovendien blijken dat de gemiddelde opbrengst en de gemiddelde totale kosten bij deze afzet aan elkaar gelijk zijn.

*Opmerking**Indien de toelichting ontbreekt: maximaal 1 punt toekennen.***Maximumscore 2**

- 15
-
- Voorbeeld van een juiste berekening:

De totale opbrengst bij de prijs f 5,- bedraagt $f 5,- \times 500.000 = f 2.500.000,-$ De totale opbrengst bij de prijs f 4,50 bedraagt $f 4,50 \times 750.000 = f 3.375.000,-$

De totale opbrengst stijgt door de prijsdaling met f 875.000,-

Maximumscore 2

- 16
-
- Voorbeeld van een juist antwoord:

Een antwoord waaruit blijkt dat het bij een laag rendement minder aantrekkelijk is om met de productie van een product te starten.

Maximumscore 2

- 17
-
- Voorbeeld van een juiste berekening:

Winst bij $p = f 3,00$: $1.500.000 \times (f 3,00 - f 2,33) = f 1.005.000,-$ Winst bij $p = f 2,50$: $1.750.000 \times (f 2,50 - f 2,14) = f 630.000,-$

Door de prijsverhoging stijgt de totale winst met f 375.000,-

Maximumscore 3

- 18
-
- Voorbeeld van een juiste verklaring:

Een verklaring waaruit blijkt dat door een prijsstijging van sigaretten roken duurder wordt zodat (een substitutiegoed zoals) een middel om te stoppen met roken aantrekkelijker wordt.

Opgave 4**Maximumscore 3**

- 19 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat (bij gelijkblijvend bruto loon) lagere belastingen / sociale premies tot verhoging van het netto loon leiden waardoor een lagere (bruto) loonstijging voldoende is om de koopkracht te handhaven / te doen stijgen.

Maximumscore 2

- 20 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat bij geringere prijsstijging een lagere loonstijging voldoende is om de koopkracht te handhaven / te doen stijgen.

Maximumscore 3

- 21 Voorbeelden van juiste antwoorden:
- Een antwoord waaruit blijkt dat beperking van de loonstijging tot beperking van de loonkosten leidt waardoor de winsten stijgen en de investeringen toenemen / de productie arbeidsintensiever wordt / de productie minder snel naar het buitenland wordt overgeplaatst, zodat het aantal arbeidsplaatsen kan toenemen.
 - Een antwoord waaruit blijkt dat beperking van de loonstijging tot verbetering van de concurrentiepositie leidt waardoor de investeringen en daarmee het aantal arbeidsplaatsen kan toenemen.

Maximumscore 3

- 22 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat er bij verkorting van de werkweek per persoon, meer personen nodig zijn om een gelijkblijvend aantal uren te werken waardoor de werkgelegenheid in personen minder daalt dan de werkgelegenheid in uren.

Maximumscore 3

- 23 Voorbeeld van een juiste berekening:
Het aantal gewerkte uren in 1995 is: $6 \text{ miljoen} \times 1.500 \times 1.009 = 9,081 \text{ miljard}$.
Het aantal werkzame personen in 1995 is: $6 \text{ miljoen} \times 1,014 = 6,084 \text{ miljoen}$.
Gemiddeld is er in 1995 per persoon $\frac{9,081 \text{ miljard}}{6,084 \text{ miljoen}} = 1.492,6 \text{ uur gewerkt}$.

Opgave 5**Maximumscore 2**

- 24 Voorbeeld van een juiste berekening:
Percentage inkomensontvangers: $100 - 20 = 80$
Percentage inkomen: $100 - 36,9 = 63,1$
De coördinaten van punt B zijn (80 ; 63,1)

Maximumscore 3

- 25 Verder verwijderd van de diagonaal
Voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat het inkomensaandeel van de 20% inkomensontvangers met de laagste / hoogste inkomens in 1990 kleiner / groter is geworden waardoor de inkomensverdeling ongelijker is geworden.

Maximumscore 2

- 26 Toegenomen
Voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat door oplopende belastingpercentages per inkomensgroep hogere inkomensgroepen in verhouding (nog) meer belasting moesten gaan betalen.

Maximumscore 2

- 27 Minder sterk gestegen
Voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat overdrachtsinkomens vooral door de inkomensontvangers met de lagere inkomens worden ontvangen.

Maximumscore 2

- 28 Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de belastingen uitgedrukt als deel van het inkomen.

Maximumscore 3

- 29 Voorbeeld van een juiste berekening:
De belasting- en premiedruk bedraagt bij een bruto inkomen van:
33.000: $16 + 5 + 5 + 3 = 29\%$
41.000: $18 + 5 + 5 + 6 = 34\%$
49.000: $19 + 5 + 5 + 8 = 37\%$
58.000: $19 + 6 + 5 + 8 = 38\%$
69.000: $18 + 7 + 5 + 9 = 39\%$
88.000: $16 + 11 + 3 + 11 = 41\%$
Bij iedere (bruto) inkomensstijging stijgt de belasting- en premiedruk.

Maximumscore 2

- 30 Voorbeelden van juiste antwoorden:
- Een antwoord waaruit blijkt dat de premiedruk van de premie volksverzekeringen vanaf een inkomen van 58.000 daalt.
 - Een antwoord waaruit blijkt dat de premiedruk van de premie ziektekostenverzekering vanaf een inkomen van 69.000 daalt.

Opgave 6**Maximumscore 2**

- 31 Depreciatie
Uit het antwoord moet bovendien blijken dat het gaat om een koersdaling door de vrije werking van vraag en aanbod.

Maximumscore 3

- 32 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat de concurrentiepositie van Griekenland is verslechterd waardoor de Griekse export en daarmee de vraag naar Griekse drachmen (op de valutamarkt) is afgeremd.

Maximumscore 3

- 33 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat voor geïmporteerde goederen meer drachmen moeten worden betaald waardoor het prijspeil in Griekenland stijgt.

Maximumscore 3

- 34 Afgenomen
Voorbeeld van een juiste verklaring:
Een verklaring waaruit blijkt dat als de koersdaling van de Griekse drachme moet worden afgeremd de Griekse centrale bank (op de valutamarkt) Griekse drachmen moet kopen in ruil voor vreemde valuta.

Maximumscore 2

- 35 Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de dienstenrekening.

Maximumscore 3

- 36 Voorbeeld van een juist antwoord:
Een antwoord waaruit blijkt dat Griekenland als vakantiebestemming een betere concurrentiepositie krijgt waardoor buitenlandse toeristen meer geld in Griekenland uitgeven.

Einde